

Miként kezeljük a bükkal és gyertyánnal elegyült tölgyeseket.

Földrészünknek ezen legnemesb fanemét, mely hazánk rónaságain, dombos vidékein és előhegyein néhány századdal ezelőtt mostani tenyészterületét többszörösen meghaladó elterjedéssel uralkodott, veszély fenyegeti! Századok óta igyekszik egyfelől az ember e fanemet ősbírodalmából, a lapályokról, szelidebb lejtőkről, sőt a jobb talaju magaslatokról is tüzzel-vassal kiirtani, s e térnek visszafoglalását az eke és a legelő marha által meggátolni; másfelől pedig árnytűrő képességöknél fogva a bükk és gyertyán, különösen miután az ember a fejszével segítségökre ment, a feltétlen erdőtalajról is kiszorítják e területek korábbi büszke uralkodóját. A dolog természetes folyományának kell tekintenünk azt, hogy a gabona-termelésre tartamosan alkalmas talajt az ember a tölgytől elfoglalta, ezt jól felfogott érdekében tette, s a gyengébbnek a létért való küzdelemben hátrálni, veszni kellett; de a feltétlen erdőtalajra viasszorított tölgygyel békét kell kötni, mert ezen területen legjobb szövetségesünk a tölgy, itt meg kell tehát szünni üldözésével, nem szabad ellenségei sorába állani, hanem oltalmat és ápolást kell részére adnunk, hogy megfelelő jó hasznát vehessük, mert különben a bűn büntetlenül nem marad.

De az oltalom és ápolás alapfeltételei egyoldalulag megvannak sértve, és megsértetnek napról-napra! Így kiáltanak a tölgyesek. „Örökös ellenségeink, különösen a bükk s a silány gyertyán körülfogtak, bírodalmunkba tolakodtak, keblünkön neveljük fel megtürt ivadékaikat, akarva nem akarva, és szövetségesünk, az ember, nemhogy a tőlünk vett nagy haszonért, kinek életünkkel, fa és gyümölcs, termésünkkel és kincsünkkel (gubacs), sőt még bőrünkkel is (háj) adózunk, a hálátlan

ember, nemhogy védne minket ezen ellenségeink ellen, hanem mindent elkövet, hogy azokat uralkodásra juttassa és minket elveszítsen!“ Így szólhat a tölgy, így vádolja be az embert! És nem halljátok ezt, az erdők ügyvédei, kikhez e sorokat intézem?! Ne zárjátok el füleiteket e segélykiáltásra, mert az emberiség jóllétének érdekében cselekesztek, ha meghallgatjátok azt!

„Megfoghatatlan — mondaná egy nemzetgazda — hogy az erdészek a sokkal értéktelenebb bükköt és gyertyánt tenyésztik ott, hol a sokoldalú használatra és értékre nézve nemcsak ezeket, hanem majd minden honi fanemet felülmuló tölgyek megfelelő fajait tenyészthetnék!“ Pedig — ha nem is mindnyájan, de sajnos, hogy — igen sokan a képzetesebb erdészek közül is, úgy kezelik bükkkel és gyertyánval egyes tölgyeseiket, hogy azokból az első vágatás után, illetőleg felujításnál a tölgy többnyire a más két fanemnek kénytelen helyet adni, s e nemes fanem régi dicsőségéről csak egy-egy hírmondó marad tanuskodni a kezelők jövő nemzedéke előtt. Pedig feltétlen erdőtalajon álló tölgyeseink nagyobb részint ily egyes erdők. S milyen ezekben a felujítás! Vagy talán helyesebben, szöeljünk a kihasználásról, mert a legtöbb kezelő csak erre gondol, s a felujulás aztán megtörténik magától. A gazdálkodás körülbelől a következőképen történik. A vágásra érett tölgyesekben, hol tán csak itt-ott van még egy-egy százados bükk, vagy a széleken és ritkásabb helyeken felnőtt gyertyán, megkezdik a legvastagabb vagy tán már csúcsaszálos tölgyek kiszedegetését; de a bükköknek és gyertyánoknak békét hagynak, hisz az nem kell a fakereskedőnek, azt legfeljebb csak szénnek vagy tűzifának használhatnák fel, s ez használati szempontból, a készítési és szállítási költségek apasztása végett legcélszerűbb lesz majd a végvágás alkalmazásával! Minek sietnének hát vele? A tölgyeknek ily kiszede-

getése tart 12—15 évig, míg az erdő alját ellepi a cziher, az alfa, s így a felujítás biztosítva lévén, a még fennálló tölgyanyafák a bükk vagy gyertyántörzsekkel együtt ledöntetnek. — Szegény tölgyanyafák! Csak gúnyképen illetheti e név őket! Hizz hol van ivadékuk? Mert mindenütt csak bükk vagy gyertyán aljfat lát a szem. Csak elvétve itt-ott, a szárazabb helyeken, erdőszélen, köves gerinczen sat., vagy a hol a közelben bükk nem volt, és a gyertyán magját a szél oda történetesen el nem vitte, vagy más esetleges körülmények összehatása folytán jött létre egy-egy folton életképes tölgyivadék; másutt elfojtották azt az említett árnytűrő fanemek, megölte az árnyék. Hogyis ne! Hisz nem tölgyfelujítás volt a megjelölt felujítás, hanem fokozatos vetővágás volt az, az árnytűrő bükk és gyertyán előnyére; a min egy józan erdész sem kételkedhetik. Nem is a szakképzett erdészeknek, hanem azoknak, kikben meg van a jó akarat, de hiányzik tán a kérdéses fanemek természetének ismerete, fogom megmondani, hogy mit kellett volna itt tenni. A követendő gazdálkodási eljárásnak mindenekelőtt abban kellett volna állani, hogy a tölgy közül a bükk és a gyertyán kivágattassék, mielőtt a tölgy felujításához fogtak volna, hogy magvaikkal a talajt be ne vethessék. Azután pedig keresztül kellett volna vinni a fokozatos vetővágást úgy, a mint ezt a tölgy felujítása megkívánja, a mit minden erdőtenyésztéstánból s e lapok hasábjain közelebbről Pausinger ur tollából eredt cikkekből meg lehet tanulni. Azon ellenvetésre, hogy a tölgyre nézve a bükk és gyertyán közbeelegyítése áldás, könnyű a felelet! Hogy t. i. a közbeelegyítés kívánatos fokát a fennebbi körülmények közt könnyű elérni és szabályozni az álta!, hogy ha szükséges, itt-ott, a mint azt czélszerűnek látjuk, az anyafák közt egy-egy árnytűrő fanemet is meghagyunk. De a legtöbb esetben ez szükségtelen lesz, mert a korosabb tölgye-

sekbe itt-ott úgy is mint aljfat megtelepedve találjuk már e fanemeket, s a nagyobb baj az, hogy tőlük menekedni nem tudunk.

Ily esetben pedig a vetővágás előtt a bükk és gyertyán aljának nyáron való kivágását nem volna szabad elmulasztani.

Hogy akkor, midőn a tölgycsemeték igen csekély számmal volnának a bükk közt, a lehető korán megkezdendő vigályítások alkalmával a tölgynek kiválóan kedveznünk kell, s mindenütt a bükk nyomásától felszabadítanunk, azt alig szükséges itt megemlíteni.

Ily eljárás követése mellett elejét vehetjük a tölgyerdők fokozódó apadásának; de még más feladatunk is van ez erdők irányában.

Ha előhegységeinkben a bükkösökkel borított hegyeket bejárjuk, igen sok vidéken elvitázhatatlan nyomait találjuk annak, hogy e területeken hajdan a tölgy uralkodott. A gyertyánosokról tán kivétel nélkül állithatjuk ezt. Sőt sok oly helyen, melyet 1—2 század előtt vidám tölgyesek borítottak, ma a jegenyefenyő terjeszti ki setét árnyát. Nem mendemondára alapítjuk ez állítást! A téres magaslatokat elfoglaló tisztások szélein magasan fekvő szántók, rétek, legelőket környező erdőszéleken 600—1000 méter magasságban 2, s több száz éves tölgyeket találunk, melyeket mint határfákat meghagytak a vágások alkalmával; de találunk itt-ott, éles hegygerinczeken, csúcsokon, száraz köves kelyeken, déli oldalakon kisebb-nagyobb tölgycsoportokat is, hol ezek a talaj szárazsága és napnak való kitettsége folytán tudták az említett árnytüdő fanemekkel a versenyt, az erdőgazdaságnak rájuk nézve oly vészthozó hibái daczára is, kiállani.

Ezen területeket kell nekünk visszafoglalnunk a bükk s más árnytüdő fanemektől lassanként, hogy az erdei fák közt leghasznosb szövetségesünk, legjobb adóffizetők ellen elköve-

tett hibákat jóvátegyük. Hisz — valjuk meg az igazat — csak saját érdekünkben fogjuk ezt tenni. Fel tehát a harcra a bükk és gyertyán ellen, a tölgy mellett! De el kell először készíteni a haditervet!

Ősi területén a bükkal, a hol t. i. állabai alakját nem az ember, hanem a természet szabta meg, a bükk ellen a tölgy javára sikertelenül kezdenők a harcot. Óriási területeket elfoglaló, ős állapotban lévő bükköseink tele vannak sűrű aljnövedékkel, cziherrel, annyira, hogy ott a tölgyet megtelepíteni erőnket meghaladó munka volna. Támadásunkat azon szálerdőkben kezdeni, melyekhez a tölgy is jogosabb igényeket emelhet, a melyek t. i. vagy valóban a tölgytől elfoglalt talajon állanak, vagy legalább oly termőhelyen, mely ez utóbbinak megfelelne. E helyeken legtöbb esetben már egyszer vagy többször felujított bükkösöket, vagy ha hasonlíthatatlanul csekélyebb területeken is, gyertyánosokat fogunk találni, melyek épen, mivel rendes kezelés alatt vannak, egykoru fák-ból állanak, s nincsenek a vénség által annyira kigyérülve, hogy aljával birnának.

Midőn valamely ily állab legnagyobb átlagnövedékét elérte — mert úgy hiszem a főképen tűzifára kezelt erdőknél ily forda a jövedelmezőség kívánalmának is megfelel, — nem várjuk meg, hogy megritkuljon s így alja támadjon benne, hanem oly évben, midőn a tölgymakk megtermett, megritkitjuk annyira, hogy a tölgyivadéknak a beárnyékolás mérve leginkább megfeleljen, s a nyert fa azonnal való eltakarítása után meglehetősen sűrű fészkes vetést eszközölünk, kapa után 2—3 makkal egy-egy fészekbe; vagy alkalmazhatunk a tölgy-nél divatos más vetési módokat is, pl. vetőkalapácsal sat. A bükk-, illetőleg gyertyántörzseknek, melyek most a védállapot képezik, kisedését a tölgyre alkalmazott fokozatos felujító vágás szabályai szerint fogjuk eszközölni. Ha itt-ott

ki is fog egy-egy bükk vagy gyertyántuskó hajtani, de tekintve a törzsek gyengébb állását, és e fanemeknek a fennebb jelzett korban való nem igen jelentékeny sarjadzási képességét, azt gondolom, hogy ez a tölgyes létrejövését nem fogja megakadályoztatni. Különösen e hátrányt még kisebb mértékre lehet szorítani azzal, ha az első vágást, mely a vetővágást (Dunkelhiebel) pótolja, nyáron lehet eszközölni. A fiatal tölgyesben tán mégis alkalmatlankodó sarjakat egyébiránt az első vigályító vagy tisztító vágás alkalmával el lehet távolítani.

Igaz, hogy lehetne a bükk- vagy gyertyán-állapot nyáron teljesen letarolni és azután a vágást tölgygyel bevetni vagy ültetni; de utóbbi eljárás csemetekert nélkül kivihetetlen és igen költséges; előbbi pedig kevésbé tartom sikeresnek a védállapot alatt való vetésnél, bárha ez utóbbi esetben a vetény megrongálása a vágás és kitakarítás alkalmával szintén nem kerülhető el. Egyébiránt az ily fiatal tölgyek főképp gyökérben vannak kifejlődve, s a földfeletti megrongálást könnyen kiépülik. Ez eljárást különben más fanemekkel való elegyítéssel is lehet kombinálni, de erre szükségtelen kiterjeszkednem! Én csak a tölgy érdekében akartam szaktársaimat fellelkesíteni s kötelességeinkre rámutatni! A ki jobb tervet tud csinálni, közölje azt, vagy vegye alkalmazásba; de valamit kell tennünk, az elkövetett hibák ellensúlyozására és jóvátételére.

Fekete Lajos.

Tőzsdei szabály a tölgy- és lúczkéreg szállítására.

Lapunk f. é. szeptember havi füzetében egy tőzsdei szabályjavaslatot közöltünk a tölgykéreg szállítására vonatkozólag. Ez akkor még csak javaslat lévén, természetes, hogy másként nem is lehetett azt tekinteni, csak mint ilyet. Azóta a tőzsde kiküldöttsége megalkotta a közleményünk fölé irt